

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАВОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Журавельова К. В.,

магістрантка, кафедра правознавства, ПУЕТ;

науковий керівник – доц. Терела Г. В.

Для забезпечення прогресивного розвитку особи, суспільства та держави необхідно мати, як надійну основу, законодавство, що ґрунтується на засадах законності, верховенства права і не суперечить сучасній правовій науці. Фахівці в галузі нормотворчості дотримуються думки, що при підготовці проектів нормативно-правових актів важливу роль відіграють питання їх правової експертизи.

На законодавчому рівні поняття «правова експертиза проектів нормативно-правових актів» не закріплено. Водночас науковці всебічно досліджують це питання. Зокрема, О. Г. Мінкова визначає правову експертизу нормативно-правових актів як діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, яка полягає у фаховому, оціночно-аналітичному дослідженні проекту нормативно-правового акта з метою виявлення недоліків технічного і змістовного характеру, прогнозування наслідків його дії, формулювання обґрунтованих висновків та рекомендацій стосовно його прийняття, вдосконалення чи відхилення [2, с. 36].

При розгляді процедури проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів виходимо з позиції, згідно якої остання являє собою врегульовану нормами права діяльність уповноважених органів та їх посадових осіб щодо організації та здійснення аналізу, перевірки та оцінки об'єкта експертизи на відповідність юридичному критерію якості зі складанням та направленням висновку замовнику експертизи. Процедура включає такі стадії проведення експертизи:

- визначення типових характеристик нормативно-правового акта (предмета, методу регулювання, виду) і ступеня його відповідності засадам правової системи (концептуальна оцінка);
- визначення ступеня врахування практики нормативного регулювання даної або аналогічної сфери суспільних відносин; встановлення всіх змістовних зв'язків положень проекту з нормами, що містяться в інших нормативних актах (системно-юридична оцінка);
- визначення ступеня відповідності проекту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів (правових інститутів, груп норм, окремих норм, правових термінів) вимогам юридичної техніки (юридико-технічна оцінка);
- узагальнення окремих оцінок та формулювання загального висновку щодо подальшого проходження проекту нормативно-правового акта (експертний висновок).

Правову експертизу проекту нормативно-правового акта доцільно проводити послідовно з дотриманням порядку, викладеного в законодавстві, тобто з'ясовуючи спочатку більш загальні, а потім більш конкретні питання. Це дає можливість у разі негативної оцінки щодо більш ніж одного із загальних питань далі експертизу не проводити і підготувати висновок. Перша стадія правової експертизи проектів нормативно-правових актів завершується узгодженням усіх умов співробітництва і прийняттям рішення про подальше проведення правової експертизи, яке оформлюється в договорі або іншому документі, що закріплює виникнення правовідносин між замовником і організатором експертизи.

Якщо перша стадія увінчається успіхом, то починається друга, завданням якої є створення робочої групи, призначення її керівника, доведення до виконавців умов замовлення на проведення експертизи, передбачених у договорі та забезпечення умов її проведення. У випадку створення робочої групи на одного із її членів керівник експертної установи (структурного підрозділу) покладає обов'язки керівника, який відповідає за своєчасне проведення правової експертизи на основі неухильного дотримання законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють експертну діяльність.

Третьою та основною стадією є безпосередній процес проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів, змістом якої є перевірка нормативно-правового акта на відповідність визначеному юридичному критерію якості з підготовкою висновку. Завданням цієї стадії, за своєю суттю, є правова експертиза як особливий вид експертної діяльності.

У розроблених Методичних рекомендацій щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів Міністерство юстиції України виокремило такі стадії проведення правової експертизи: концептуальна оцінка; системно-юридична оцінка; техніко-юридична оцінка; експертний висновок (із зазначенням можливості у разі негативної оцінки щодо одного з більш загальних питань далі експертизу не проводити і підготувати висновок) [4].

Експертний висновок є надзвичайно важливим документом, оскільки метою проведення експертизи є не лише висновок щодо можливості або неможливості прийняття нормативно-правових актів, а й формулювання пропозиції щодо усунення виявлених недоліків (коли такі недоліки є), тому об'єкт експертизи, на нашу думку, потребує проходження всіх стадій експертизи в кожному випадку її проведення.

Щодо кількості та змісту стадій проведення експертизи проектів нормативно-правових актів можна виділити значну кількість поглядів науковців. Наприклад, О. О. Разуваєв визначає підготовчу стадію, стадію окремого дослідження об'єктів експертизи, стадію порівняльного дослідження об'єктів експертизи, стадію узагальнення, оцінки результатів дослідження і формулювання висновків [3, с. 29]. Натомість О. М. Шишпаренок розрізняє три стадії проведення правової

експертизи: призначення, проведення та документальне оформлення результатів [5, с. 18]. В. О. Бутенко виокремлює початкову, основну та заключну стадії [1, с. 116]. Як бачимо, при визначенні стадій правової експертизи проектів нормативно-правових актів, запропонованих вченими, увага акцентується на порядку проведення експертизи, без звернення до процесів, які його супроводжують та обумовлюють.

Таким чином, проведення правової експертизи відображено не лише в доктрині, але й закріплено на нормативному рівні. Зокрема, в Методичних рекомендаціях щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів Міністерство юстиції України виокремило три стадії проведення правової експертизи: перша стадія – прийняття рішення про проведення правової експертизи; друга стадія – створення робочої групи, призначення її керівника, доведення до виконавців умов замовлення на проведення експертизи; та третя стадія – сам процес проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів, змістом якої є перевірка нормативно-правового акта на відповідність визначеному юридичному критерію якості з підготовкою висновку.

Список використаних джерел:

1. Бутенко В. О. Феноменологічні, методологічні та практичні основи правової експертизи юридичних документів: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01 / Бутенко Вадим Олександрович. – Київ, 2011. – 203 с.
2. Мінкова О. Г. Поняття і соціально-юридична природа експертизи нормативно-правових актів / О. Г. Мінкова // Право і суспільство. – 2015. – № 5. – С. 32-37.
3. Разуваев А. А. Экспертиза как средство повышения эффективности процесса правореализации (вопросы теории и практики): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Разуваев Алексей Александрович. – Саратов, 2006. – 229 с.
4. Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів НПА [Електронний ресурс]: схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 лист. 2000 р. № 41. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=va041323-00>
5. Шишпаренок О. Н. Проблемы производства правовой экспертизы / О. Н. Шишпаренок // Академический юридический журнал. – 2010. – № 1(39). – С. 16 – 21.